

ВІСНИК

**Науково-дослідної лабораторії
інклюзивної педагогіки**

Випуск V

Умань – 2019

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

ВІСНИК

Науково-дослідної лабораторії інклюзивної педагогіки

Випуск V

УМАНЬ
2019

УДК 74.03 (063)

В 80

*Рекомендовано до друку вченою радою
Факультету дошкільної та спеціальної освіти
(протокол №8 від 19 березня 2019 року)*

Головний редактор: Демченко І. І.

Редакційна колегія: Малишевська І. А., Білан В. А., Калиновська І. С.,
Чередник А. А.

Відповідальний за випуск: Чередник А. А.

В 80 . Вісник Науково-дослідної лабораторії інклюзивної педагогіки за матеріалами V Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю: «Інклюзивна освіта: теорія, методика, практика» (28 березня 2019 р.) / [гол. ред. Демченко І.І.]. – Умань: ВПЦ «Візаві», 2019 р. – Вип. V. – 197 с.

УДК 74.03 (063)

© Уманський державний педагогічний
Університет імені Павла Тичини, 2019

ЗМІСТ

Розділ I. ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ

1.	<i>Ашиток Н.І.</i>	Гуманістична парадигма у контексті методології педагогічної науки та практики спеціальної освіти.....	10
2.	<i>Демченко І.І.</i>	Соціалізація дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному освітньому середовищі.....	13
3.	<i>Стражнікова І. В.</i>	Інклюзивна освіта в освітньому просторі ЗСО Сполучених Штатів Америки.....	15
4.	<i>Супрун М.О.</i>	Організація науково-дослідної роботи студентів.....	18
5.	<i>Абдуллаев С. С.</i>	Формирование личностных качеств спортсмена-инвалида под воздействием систематических физических нагрузок....	22
6.	<i>Анастасова Н.М.</i>	Особливості розвитку взаємостосунків у учнів в інклюзивному класі.....	26
7.	<i>Анісімова О.Е.</i>	Особливості застосування оздоровчих технологій у закладах дошкільної освіти з інклюзивною формою навчання.....	29
8.	<i>Безбах Т.</i>	Особливості навчання та виховання дітей з ринолалією в інклюзивному освітньому просторі.....	32
9.	<i>Борійчук Я.</i>	Співпраця в інклюзивному закладі освіти	34
10.	<i>Гонтар О. Бегас Л. Д.</i>	Інклюзивна освіта в контексті інноваційного розвитку України.....	37
11.	<i>Діхтяренко А.</i>	Використання нетрадиційних методів у корекційній роботі.....	39
12.	<i>Добрянська Я.</i>	Технологія індивідуального планування в інклюзивному закладі освіти.....	41
13.	<i>Дунаєвська Н. Мандич А.</i>	Створення інклюзивного простору в закладі дошкільної освіти.....	43
14.	<i>Калиновська І.С.</i>	Інклюзивна освіта як шлях до «безбар'єрного життя» осіб з особливими освітніми потребами які мають особливі освітні потреби.....	45
15.	<i>Козка М. Кравченко О.</i>	Особливості роботи з сім'ями, що виховують дітей з порушеннями психофізичного розвитку.....	47

16.	<i>Крива Н.П.</i>	Техніки психолого-педагогічного супроводу дитини старшого дошкільного віку з подолання природних вікових страхів.....	49
17.	<i>Марченко О.О. Бурдейна Л.О.</i>	Роль асистента вчителя у навчанні дітей з особливими освітніми потребами.....	51
18.	<i>Нікітенко А. С.</i>	Теоретичні засади правової компетентності студентів з особливими освітніми потребами.....	54
19.	<i>Раленко А.</i>	Вплив образотворчої діяльності на розвиток мовлення дітей раннього віку в інклюзивному освітньому середовищі.....	56
20.	<i>Сербіна Н.С.</i>	Шляхи досягнення фізичного та психологічного здоров'я дитини дошкільного віку в умовах освітньої інклюзії.....	58
21.	<i>Ткаченко О.</i>	Патріотичне виховання дошкільників з порушеннями мовлення як один з аспектів гармонійного виховання.....	60
22.	<i>Трофайла Н.Д.</i>	Діти з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивної освіти.....	62

Розділ II. МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ІНКЛЮЗИВНОЇ ПЕДАГОГІКИ

1.	<i>Андрющенко Т.К.</i>	Моделювання освітнього середовища закладу дошкільної освіти для реалізації інклюзивного навчання.....	65
2.	<i>Казачінер О.С.</i>	Особливості засвоєння мовного матеріалу дітьми з Синдромом Дауна.....	68
3.	<i>Супрун Д. М.</i>	Оптимізація професійної підготовки спеціального психолога в контексті новітніх тенденцій інклюзивної освіти....	71
4.	<i>Шульженко Д.І.</i>	Особливості самоконтролю дітей з інтелектуальними порушеннями дошкільного віку.....	75
5.	<i>Бабій І.В.</i>	Образотворча діяльність в умовах інклюзивної освіти.....	77
6.	<i>Білан В. А.</i>	Проблеми родинного виховання дітей з особливими освітніми потребами.....	80
7.	<i>Голуб Н. П. Головань А. В.</i>	Формування мотивів до творчого самовираження у старших дошкільників із мовленнєвими порушеннями.....	83
8.	<i>Дичок Н.П. Іващенко О.А.</i>	Вплив кризи трьох років на формування особистості дитини.....	85

9.	<i>Дичок Т.П.</i>	Розвиток дрібної моторики у дітей із загальним недорозвитком мовлення у процесі роботи з кольоровою манкою.....	87
10.	<i>Дука Т.М.</i>	Співпраця сім'ї та практичного психолога в процесі інтегрування дитини з особливими освітніми потребами в сучасний освітній простір.....	89
11.	<i>Іващенко М.М.</i>	До проблеми корекційно-розвивальної роботи з дітьми з комплексними порушеннями в умовах спеціальної освіти.....	91
12.	<i>Квас Я.О. Білан В. А.</i>	Дидактичні ігри, як засіб сенсорного виховання розумово-відсталих дошкільників.....	93
13.	<i>Квітка Н.О.</i>	Арт-терапевтичні технології як засіб корекційно-розвиткового впливу.....	95
14.	<i>Кривда В.С.</i>	Методичні аспекти запобігання порушень постави у дітей.....	98
15.	<i>Латін А.В.</i>	Завдання ЛЕГО-конструювання у ЗДО з інклюзивною формою навчання.....	102
16.	<i>Маляр Т. В. Заболотна А. А. Швець А. В. Любченко І. І.</i>	Використання музичного заняття для осіб з особливими освітніми потребами.....	105
17.	<i>Матвійчук І.І.</i>	Особистісно-орієнтований підхід у навчанні географії учнів з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного навчання.....	108
18.	<i>Поліщук О.В.</i>	Організація та проведення фізкультурних хвилин у процесі занять із математики з дітьми з особливими освітніми потребами.....	110
19.	<i>Хрипун Д. М.</i>	Використання гри в інклюзивному навчанні дітей з порушеннями слуху.....	113
20.	<i>Чередник А. А.</i>	Фізична реабілітація дітей дошкільного віку з порушенням постави засобами адаптивного фізичного виховання.....	116

Розділ III. ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ ОСІБ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

1.	<i>Кобильченко В. В. Омельченко І. М.</i>	Наукові аспекти психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами.....	120
----	---	---	-----

2.	<i>Малишевська І. А.</i>	Проблеми підготовки психолого-педагогічних кадрів до роботи в умовах інклюзивного освітнього середовища.....	123
3.	<i>Островська К. О.</i>	Психологічний погляд на роботу з батьками.....	125
4.	<i>Позднякова О.Л.</i>	Професійна готовність фахівця як компонент розвитку виховної системи в освітніх закладах.....	128
5.	<i>Алексєєнко Ю.В.</i>	Арт-терапії як засіб збагачення соціокультурного досвіду молодших школярів з особливими освітніми потребами.....	130
6.	<i>Воєдило О. В.</i>	Особливості виховання толерантності дошкільників в умовах інклюзивної освіти.....	132
7.	<i>Кабельнікова Н.В.</i>	Застосування технології фасилітації у роботі з батьками учнів початкових класів з інклюзивною формою навчання	134
8.	<i>Коваль С. Бегас Л. Д.</i>	Розвиток математичних уявлень дітей дошкільного віку з порушенням інтелекту.....	138
9.	<i>Ленів З. П.</i>	Командно-індивідуальний підхід в інклюзивному навчанні дітей з особливими освітніми потребами.....	140
10.	<i>Медведчук В. О. Бойко І. Г. Любченко І.І.</i>	Навчально-виховний процес в класах з інклюзивним навчанням.....	143
11.	<i>Негоденко Л.М.</i>	Корекційні можливості занять з паперопластики в процесі інклюзивного навчання дітей дошкільного віку.....	145
12.	<i>Понько Г.І.</i>	Психолого-педагогічний супровід інклюзивного навчання осіб з інвалідністю.....	147
13.	<i>Самусенко О.М.</i>	Психологічна криза в житті людини.....	149
14.	<i>Черніченко Л.А.</i>	Емоційний чинник професійної підготовки майбутніх логопедів.....	150
15.	<i>Шпильова М.О.</i>	Історичний аспект зв'язку стану мовленнєвої функції з рівнем розвитку рухового аналізатора.....	152

Розділ IV. ПЕРЕДОВИЙ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ДОСВІД РЕАЛІЗАЦІЇ ІНКЛЮЗИВНОЇ ПРАКТИКИ

1. **Миронова С.П.** Роль науково-педагогічних працівників у створенні інклюзивного середовищі в суспільстві..... 155
2. **Стрельніков В. Ю.** Принципи побудови змісту індивідуальних планів учнів у інклюзивному навчанні..... 157
3. **Авраменко О.О.** Соціальна адаптація дітей з особливими освітніми потребами до умов закладу дошкільної освіти..... 160
4. **Базило В.** Сучасні погляди на подолання заїкання... 162
5. **Бегас Л.Д.** Сучасні тенденції розвитку інклюзивної освіти за рубежом..... 165
6. **Голуб В. М.** Пропедевтична роль освітньої галузі «Природознавство» в умовах інклюзивної освіти..... 167
7. **Грищук Н. Ю.** Психопрофілактична робота психолога з курсантами закладів вищої освіти державної служби України з надзвичайних ситуацій..... 169
8. **Журавко Т. В.** Ебру-терапія як інноваційна технологія реабілітації дітей з порушенням розвитку 171
9. **Колісник Л.В.** Особливості використання інноваційних технологій у роботі з дітьми, які мають розлади аутистичного спектру..... 173
10. **Кузнєцова О. В.** Виховання підлітків в інклюзивному освітньому середовищі як педагогічна проблема..... 176
11. **Куцоласька А.М.** Аспекти роботи психолого-педагогічного досвіду в умовах інклюзивного навчання у новій українській школі..... 178
12. **Лемещук М.А.** Формування ініціювання спілкування у дітей логопатів з близькими дорослими та однолітками..... 181
13. **Мога М. Д.** Міотонометрія в діагностиці фізичного розвитку дітей раннього віку зі спастичними парезами..... 183
14. **П'ясецька Н.А.** Роль рухового аналізатора в організації вищих форм діяльності мозку дитини..... 184
15. **Троян С. О.** Попередження наслідків цифрової залежності дітей та молоді..... 187

Розділ II

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ІНКЛЮЗИВНОЇ ПЕДАГОГІКИ

Андрющенко Т.К.

Комунальний навчальний заклад «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради»

МОДЕЛЮВАННЯ ОСВІТЬНОГО СЕРЕДОВИЩА ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ДЛЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ

Важливим завданням освітньої політики держави є формування якісно нової системи освіти. Одним з основних пріоритетів розвитку сучасної освіти є забезпечення рівних прав на освіту для всіх дітей, у тому числі для дітей з особливими освітніми потребами, дітей з інвалідністю, дітей з інших соціально вразливих груп. Реформування освіти у напрямі інклюзії підтверджується численними змінами в законодавстві України. Міністерством освіти й науки України 13 листопада 2018 року надіслано інструктивно-методичні рекомендації щодо організації діяльності інклюзивних груп у закладах дошкільної освіти [6]. Розуміння важливості організації інклюзивного навчання визначає актуальність моделювання освітнього середовища закладу дошкільної освіти з метою створення оптимальних умов для навчання дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивних групах.

Моделювання як універсальний метод пізнання є невід'ємною складовою вирішення будь-якого педагогічного завдання. Доцільність та ефективність моделювання різних аспектів освітнього процесу доводять роботи багатьох науковців (Г. Бойченко, Т. Гуменюк, С. Коваленко, В. Михеев, М. Можаров, А. Нісімчук, О. Падалка, І. Смолюк та ін.). На думку Т. Гуменюк, «Педагогічне моделювання – це розробка моделі нового педагогічного об'єкта, на базі якої створюється проект дій по втіленню педагогічної ідеї в практику» [2, с. 66-72]. Звертаємо, що на проблемі моделювання освітнього середовища закладу дошкільної освіти для реалізації інклюзивного навчання українські вчені не акцентували свою увагу.

Освітнє середовище ЗДО для реалізації інклюзивного навчання визначаємо як різноаспектну, поліфункціональну систему, що потребує координації та модернізації. Його моделювання передбачає визначення наукових підходів, серед яких виокремлюємо як основні – *компетентнісний, аксіологічний, культурологічний, особистісно-діяльнісний*.

Компетентнісний підхід забезпечує інтеграцію процесів накопичення та реалізації дітьми набутих знань у відповідних життєвих ситуаціях; створення розвивального середовища, відкритого для формування життєвої компетентності вихованців.

Аксіологічний підхід акцентує на виявленні ціннісних пріоритетів сучасного суспільства і організації роботи з дошкільниками з особливими освітніми потребами з формування системи цінностей, якими вони будуть керуватися впродовж всього життя.

Культурологічний підхід спрямовує освітній процес на закладання основи загальної культури особистості; урахування у процесі виховання сучасних дітей національного досвіду країни, здобутків української етнопедагогіки.

Особистісно-діяльнісний підхід стимулює визнання дитини активним суб'єктом педагогічного процесу, спрямованого на розвиток індивідуальних здібностей особистості, її самореалізацію. Він уможливує включення дитини особливими освітніми потребами в різноманітні види діяльності для набуття життєвого досвіду. Забезпечує ускладнення діяльності і поступову зміну її видів відповідно до віку дітей.

Вважаємо, що моделювання освітнього середовища закладу дошкільної освіти для реалізації інклюзивного навчання має базуватися на таких *принципах*

– принцип індивідуалізації, який дає можливість ураховувати вікові та індивідуальні особливості дитини, її інтереси і потреби;

– принцип суб'єкт-суб'єктної взаємодії, що визначає особистісно-зорієнтовану модель спілкування дорослих і дітей;

– принцип універсальності, що передбачає предметне оснащення освітнього середовища, яке би створювало оптимально насичений цілісний багатофункціональний простір, що трансформується відповідно до напрямків діяльності дітей;

– принцип відкритості, що передбачає реалізацію права дитини на вибір гри, видів діяльності, засобів здійснення мети, місця і часу діяльності.

Освітнє середовище закладу дошкільної освіти для реалізації інклюзивного навчання розглядаємо у трьох площинах: **особистісній, організаційній і предметно-просторовій**. **Особистісна** площина передбачає ефективну взаємодію суб'єктів освітнього процесу. В освітньому середовищі закладу дошкільної освіти для реалізації інклюзивного навчання особистісна площина ґрунтується на педагогіці партнерства, яка заявлена у Концепції Нової української школи. В основі педагогіки партнерства – спілкування, взаємодія та співпраця між педагогом, дитиною і батьками. Педагог має бути другом, а родина – залучена до побудови освітньої траєкторії дитини. Основні *принципи* педагогіки партнерства: повага до особистості; доброзичливість і позитивне ставлення; довіра у відносинах; діалог – взаємодія – взаємоповага; розподілене лідерство; принципи соціального партнерства [3]. Вихователям і батькам необхідно акцентувати свою діяльність на найважливіших для особистісного зростання дошкільника параметрах – світогляді дитини, її самосвідомості, переживаннях, інтересах та потребах.

Організаційна площина освітнього середовища закладу дошкільної освіти для реалізації інклюзивного навчання – це простір, у якому відбувається педагогічно організований розвиток особистості, для чого створена система відповідних умов. В організаційній площині набуває актуальності створення цілісної системи інформаційно-ресурсного наповнення для вирішення дітьми різнопланових освітніх завдань, проблемно-навчальних ситуацій в рамках інтеграції освітніх ліній; впровадження інноваційних педагогічних та

інформаційно-комунікаційних технологій. У зазначеному контексті заслуговують на увагу такі технології та методики:

– ЛЕГО-технології з використанням конструкторів LEGO Education. Вони забезпечують інтелектуальний, фізичний, емоційно-ціннісний та креативний розвиток дошкільників.

– Нова освітня технологія «едьютеймент», запропонована К. Крутій. Едьютеймент поєднує в собі розважальні прийоми, методи інтерактивного й активного навчання, мотивацію до пізнання та взаємодії [4, с. 2–6].

– Методика формування у дошкільників здоров'язбережувальної компетентності (авт. Т. Андрущенко). Її впровадження в освітній процес складів дошкільної освіти забезпечить підвищення в дітей інтересу до здобуття знань про здоров'я, розвиток мотивації на здоровий спосіб життя, формування знань, умінь і навичок збереження здоров'я, практичне застосування здоров'язбережувальних життєвих навичок [1].

– «Лепбук» (lapbook – книга на колінах) – один з перспективних методів, що сприяє розвитку уваги, пам'яті, творчої уяви, виробленню вміння порівнювати, виділяти характерні властивості предметів, узагальнювати їх за певною ознакою, отримувати задоволення від знайденого рішення.

Впровадження зазначених технологій і методик сприятиме максимальному розкриттю особистісного потенціалу дошкільника з особливими освітніми потребами в процесі навчання, виховання і розвитку, набуттю дитиною необхідних освітніх компетенцій, формуванню у вихованців психологічної готовності до навчання у школі.

Предметно-просторова площина освітнього середовища закладу дошкільної освіти для реалізації інклюзивного навчання – це простір використання суб'єктами освітнього процесу ресурсів освітнього середовища, що включає в себе матеріально-технічне забезпечення освітнього процесу, професіоналізм педагогів, сформованість партнерських стосунків дорослих і дітей. Основними характеристиками предметно-просторової площини освітнього середовища закладу дошкільної освіти для реалізації інклюзивного навчання мають бути: відкритість, варіативність, креативність, технологічність, культурна спрямованість.

Реалізації зазначеного вище сприятиме створення в групах динамічних модулів для самостійних занять дітей, а також впровадження в практику роботи дошкільних навчальних закладів міжнародної технології «Стіни, які говорять» (оригінальна назва «Talking Walls»). Її сутність у тому, що дитина, отримуючи необхідну інформацію, має право вибору планувати свою діяльність, конструктивно використовувати інформаційний ресурс. Технологія «Стіни, які говорять» є системою візуалізації знань і процесом занурення дошкільників і дорослих в освітнє середовище дошкільного навчального закладу [4].

Висновки і перспективи подальших розвідок. Дотримання в освітньому середовищі сучасного закладу дошкільної освіти для реалізації інклюзивного навчання принципів педагогіки партнерства, впровадження інноваційних педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій, забезпечення

вихованцям можливості вільно вибирати вид діяльності, визначати ступень участі в ній, способи її здійснення сприяє максимальному розкриттю особистісного потенціалу дітей дошкільного віку з особливими освітніми потребами. Перспективи подальших пошуків у напрямі дослідження полягають у розробці критеріїв оцінки освітнього середовища закладу дошкільної освіти для реалізації інклюзивного навчання.

Список використаних джерел:

1. Андрищенко Т. К. Формування у дошкільників здоров'язбережувальної компетентності (старший дошкільний вік) : методичний посібник // Т. К. Андрищенко. – Тернопіль : Мандрівець, 2016. – 120 с.
2. Гуменюк Т. Б. Моделювання в педагогічній діяльності / Т. Б. Гуменюк // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Проблеми трудової та професійної підготовки. Серія 13. – К.: НПУ імені М. П. Драгоманова. – 2010. – 375 с.
3. Концепція Нової української школи. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/ua-sch-2016/konczepcziya.html> – Назва з екрана.
4. Крутії К. Едьютейнмент : навчання як розвага / К. Крутії // Дошкільне виховання. – 2017. – № 1. – С. 2–6.
5. Крутії К. Технологія «Стіни, які говорять», або своєчасне перетворення освітнього простору дошкільного навчального закладу / К. Крутії. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrtdeti.com/>
6. Щодо організації діяльності інклюзивних груп в закладах дошкільної освіти. – Лист МОН України від 13.11.2018 р.

Казачінер О.С.

КВНЗ «Харківська академія неперервної освіти»

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСВОЄННЯ МОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДІТЬМИ З СИНДРОМОМ ДАУНА

На сьогоднішній день відомі випадки психолого-педагогічної реабілітації окремих дітей з синдромом Дауна, коли в результаті величезних зусиль психологів і дефектологів вони ставали повноцінними людьми, навчалися в звичайних школах і навіть могли здобути вищу освіту. Це говорить про те, що робота з такими дітьми – справа не безнадійна, але потребує спеціальних знань і великих душевних та фізичних затрат.

Діти з синдромом Дауна через генетичну аномалію відчують значні ускладнення у навчанні, зокрема в оволодінні рідною та іноземною мовою. Саме тому вчитель, який працює в умовах інклюзії, має знати особливості опанування мовою цією категорією учнів.

Але, незважаючи на тяжкість інтелектуального порушення, емоційна сфера залишається практично збереженою. Діти з синдромом Дауна можуть бути ласкавими, слухняними, доброзичливими. Вони можуть любити, бентежитися, ображатися, хоча іноді бувають дратівливими, злісними і впертими. Більшість з